

ภาษาบาลี ๑ คำ คติธรรมประจำสัปดาห์ : “มนุสฺส — มนุสฺส”

คำว่า **มนุสฺส** เป็นคำมาจากภาษาบาลีว่า **มนุสฺส** (อ่านว่า มะ-นุด-สะ) มีรากศัพท์ มาจากคำว่า มน (ใจ) + อุตฺส (สูง) สำเร็จรูปเป็น มนุสฺส แปลว่า ผู้มีใจสูง ดังข้อความจากปรมัตถทีปนี อรรถกถา พระสุตตันตปิฎก ขุททกนิกาย วิจารณ์ว่า ปฐมปีฐวิมาน ว่า

“ในบทว่า **มนุสฺสภูตา** นี้ ชื่อว่า **มนุสฺส** เพราะมีใจสูง คือ มีใจอันสร้างสมโดยคุณคือ **สติ** (ระลึกเป็นไปในกุศล) ความกล้า (ในทางที่เป็นกุศล) ความประพฤติอย่างประเสริฐ ความเพียร ความมั่นคง มีจิตประกอบด้วยคุณอันสูงสุด”

หรือ มีรากศัพท์มาจากคำว่า มน (รู้) + อุตฺส ปัจจัย สำเร็จรูปเป็น มนุสฺส แปลว่า ผู้รู้สิ่งที่เป็นประโยชน์ และมีใช้ประโยชน์ ดังข้อความจากปรมัตถทีปนี อรรถกถา พระสุตตันตปิฎก ขุททกนิกาย วิจารณ์ว่า เช่นเดียวกันว่า

“ผู้ใด รู้จักประโยชน์ มีใช้ประโยชน์ของตน เชื่อผลแห่งกรรม มีhiri (ละอายบาป) โอตตปปะ (เกรงกลัวบาป) สมบูรณ์พร้อมด้วยความเอ็นดูในสัตว์ทั้งปวง มากไปด้วยความสลดใจ งดเว้นอกุศลกรรมบถ ประพฤติเอื้อเฟื้อในกุศลกรรมบถ บำเพ็ญบุญกิริยาวัตถุทั้งหลาย ผู้นี้ตั้งอยู่ในมนุษยธรรม ชื่อว่า มนุสฺสโดยปรมัตถ์ (แท้จริง)”.

เรื่องมนุสฺสเป็นเรื่องที่น่าสนใจและน่าศึกษาเป็นอย่างยิ่ง เพราะเหตุว่าทุกคนที่เกิดมาในมนุษยภูมิ ล้วนเป็นมนุสฺสทั้งหมด トラบที่ยังมีชีวิตอยู่ คนยังไม่เปลี่ยนเป็นอย่างอื่นจนกว่าจะจากโลกนี้ไปถึงจะสิ้นสุดความเป็นมนุสฺส แต่ทั้ง ๆ ที่เกิดเป็นมนุสฺส คนส่วนใหญ่ก็ยังไม่รู้จักมนุสฺสดี ไม่รู้ว่าตั้งแต่เกิดมาจนกระทั่งถึงขณะนี้ เป็นมนุสฺสจริง ๆ หรือเป็นมนุสฺสประเภทไหน? ด้วยเหตุว่าทุกคนเกิดเป็นมนุสฺสก็จริง แต่หลากหลายแตกต่างกันมาก ไม่มีใครเหมือนใคร ไม่มีใครซ้ำกับใครเลย แม้แต่ในขณะนี้ คนหนึ่งคิดอย่างหนึ่ง อีกคนหนึ่งก็คิดอย่างหนึ่ง เพราะฉะนั้นมนุสฺสน่าสนใจที่สุด ถ้าไม่มีมนุสฺส โลกนี้ก็คงจะไม่ต้องเดือดร้อน เพราะเหตุว่าแม้จะมีน้ำท่วมหรือมีภัยพิบัติต่าง ๆ เกิดขึ้น แต่หากว่าไม่มีใครไปรู้ไปเห็นไปเป็นทุกกับเหตุการณ์นั้น ๆ ก็จะไม่มีความเดือดร้อนเลย

เพราะฉะนั้น จริง ๆ แล้ว ถึงแม้ว่าธรรมชาติจะก่อความพินาศต่าง ๆ แต่ก็ยังไม่ทำมนุสฺส มนุสฺสนี้เองสามารถทำได้ทั้งสิ่งที่เลวร้ายที่สุด และสามารถที่จะทำได้ทั้งสิ่งที่ดีที่สุด จากการเป็นผู้ที่เลวที่สุดจนถึงความเป็นผู้ที่ประเสริฐที่สุด ถึงความเป็นพระอรหันต์ก็ได้ แต่ไม่มีใครรู้ว่าใครจะเป็นอย่างไร เพราะเหตุว่า มนุสฺสหลากหลายมากนั้นไม่มีใครสามารถจะบังคับบัญชาเปลี่ยนแปลงให้คนนั้น ๆ เป็นไปอย่างที่เราต้องการได้ ไม่แม้กระทั่งตัวเราเอง เพราะฉะนั้นสิ่งที่น่าสนใจที่สุดเหนือวิชาการใด ๆ ทั้งสิ้น คือ ความรู้เรื่องมนุสฺส นั่นเอง

จากความหมายข้างต้นนั้น มนุสฺส หมายถึงผู้ที่มีใจสูง ใจสูงด้วยคุณธรรม สูงด้วยความดีประการต่าง ๆ สูงด้วยศีล ด้วยความเพียร ด้วยความประพฤติอันประเสริฐ ด้วยความมั่นคงที่จะเจริญซึ่งความดีประการต่าง ๆ และนอกจากนั้น มนุสฺสยังหมายถึง ผู้รู้สิ่งที่เป็นประโยชน์และมีใช้ประโยชน์ด้วย เมื่อรู้สิ่งที่เป็นประโยชน์และสิ่งมีใช้ประโยชน์แล้ว ก็ย่อมประพฤติในสิ่งที่เป็นประโยชน์ แล้วละเว้นในสิ่งที่ไม่เป็นประโยชน์ นี่คือการหมายของมนุสฺส และเป็นมนุสฺสที่แท้จริงด้วย

การได้เกิดมาเป็นมนุสฺสเป็นผลของกุศลกรรมเท่านั้น แต่เพราะมีจิตที่หลากหลายต่างกันออกไป มีการกระทำที่แตกต่างกัน มีการได้รับผลของกรรมที่ต่างกัน มนุสฺสจึงมีหลายประเภทก็เพราะจิตนั่นเอง กล่าวคือ ถ้าจิตดี เป็นกุศลจิต มีความประพฤติที่ดีงามทั้งทางกาย ทางวาจา และทางใจ ก็เป็นมนุสฺสที่ดี แต่ในทางตรงกันข้าม ถ้าเป็นอกุศลจิต เป็นจิตที่ไม่ดี มีการกระทำที่ไม่ดีทั้งทางกาย ทางวาจา และทางใจ ก็เป็นมนุสฺสที่ไม่ดี

ข้อสำคัญที่ทุกคนควรพิจารณา คือ เมื่อได้เกิดมาเป็นมนุสฺส ซึ่งเป็นสิ่งที่ได้ยากแสนยาก ก็ควรที่จะเป็นมนุสฺสที่แท้จริง แสวงหาประโยชน์จากการได้เกิดมาเป็นมนุสฺสให้มากที่สุด ด้วยการฟังพระธรรม ศึกษาพระธรรม สะสมความเข้าใจถูก เห็นถูกไปตามลำดับ แล้วน้อมประพฤติปฏิบัติตามพระธรรม ไม่ประมาทในการเจริญกุศลทุกประการ เพื่อขัดเกลาจิตใจของตนเองต่อไป.

[ชมรมบ้านธัมมะ มศพ. : www.dhammadhomefellowship.com , โทร . ๐๘๕- ๖๒๑๗๑๐๖]